

احوال، آثار و کتاب‌شناسی استاد عبدالحسین حائری

(به پاس بیش از نیم قرن تلاش پژوهشی و علمی استاد فقید عبدالحسین حائری
در کتابخانه مجلس شورای اسلامی)

سید علیرضا طیرانی

هر کس کاری را که به عهده گرفته، با دقت انجام دهد و بر آن کار مداومت کند تا به نتیجه برسد و در ضمن صادقانه بکوشد نه به جهت ریا و تظاهر، نخبه است و به یقین در کارش موفق خواهد بود. استاد عبدالحسین حائری

۱. مختصری در احوال استاد حائری

عبدالحسین، فرزند حجت‌الاسلام میرزا احمد حائری و نوه دختری آیت‌الله آقاشیخ عبدالکریم حائری یزدی، به تاریخ ۱۳۰۶ شمسی در شهر قم دیده به جهان گشود. چنان‌که خود می‌گفت، هم‌زمانی تولد با آغاز محرم و ارادت پدر به امامان معصوم (ع) سبب شد نام ایشان عبدالحسین انتخاب شود. سطوح عالی فقه و اصول را تا نوزده سالگی نزد اساتیدی چون آیات عظام حاج شیخ مرتضی حائری، حاج شیخ محمد صدوقی، حاج سید محمدرضا گلپایگانی به پایان رساند. او به درس خارج مراجع عالیقدری چون آیات عظام حاج سید محمدتقی خوانساری، حاج سید صدرالدین صدر، حاج سید محمدحجت و حاج آقا حسین طباطبایی بروجردی راه یافت، در ۲۴ سالگی به درجه اجتهاد رسید و از آیات عظام خوانساری، حجت و صدر اجازه اجتهاد یافت. در سال ۱۳۳۰ به تهران مهاجرت کرده، پس از حدود یک سال به عنوان کتاب‌شناس در کتابخانه مجلس

مشغول به کار شد. از سال ۱۳۳۵ - ۱۳۴۰ هم‌زمان با *لغت‌نامه* دهخدا نیز همکاری داشت و بخش نخست حرف «ز» - که از غنی‌ترین مدخل‌های این *لغت‌نامه* است - را تألیف کرد. از همکاران این دوره ایشان آقایان دکتر دبیرسیاقی، شهاب فردوس و پروین گنابادی بودند. در سال ۱۳۴۳ پس از تأسیس اداره بررسی و تحقیق در کتابخانه، مسئولیت آن را عهده‌دار شد و تا سال ۱۳۴۸ این مسئولیت ادامه داشت. در سال ۱۳۵۴ رئیس کتابخانه مجلس شد و از سال ۱۳۶۳ ریاست کتابخانه شماره ۲ مجلس نیز به ایشان واگذار شد. حائری تنها مدیر ارشد مجلس شورا بود که پیش از انقلاب متصدی ریاست کتابخانه مجلس شد و بعد از انقلاب نیز بر مسئولیت خود باقی ماند. حائری در سال ۱۳۶۸ به عضویت هیئت امنای کتابخانه‌های عمومی کشور درآمد و منشأ خدمات فراوانی گردید.

دوران انقلاب را باید از حساس‌ترین برهه‌های کاری حائری در کتابخانه مجلس دانست، چرا که از سویی ماه‌های منجر به پیروزی انقلاب هم‌زمان با درگیری‌های خیابانی بود و امنیت فیزیکی کتابخانه مجلس با آن ذخایر ارزشمند در معرض خطر قرار داشت و از سوی دیگر در ماه‌های پس از پیروزی انقلاب، شور و هیجان غالب بر انقلابیون می‌توانست در تصمیمات جدیدی که درباره جایگاه حقوقی کتابخانه مجلس و منابع آن گرفته می‌شود، تأثیرگذار باشد؛ خوشبختانه درایت استاد حائری و ارتباط نزدیکی که با برخی سران انقلاب همچون شهید مطهری و امام خمینی (ره) داشتند، باعث شد بتوانند آن شرایط دشوار را مدیریت کنند و این کتابخانه غنی را از خطر آسیب‌های احتمالی و نابودی مصون دارند.

ممانعت از انحلال کتابخانه مجلس سنای سابق از دیگر نقاط برجسته عملکرد استاد حائری در دوران پس از پیروزی انقلاب است، که در آن شرایط به شدت بیم پراکندگی منابع آن می‌رفت. این کتابخانه که از آغاز تأسیس تا سال ۱۳۵۷ ش. تحت عنوان «کتابخانه مجلس سنا» فعالیت داشت، پس از انقلاب اسلامی به پیشنهاد حائری با عنوان «کتابخانه شماره ۲ مجلس شورای اسلامی» ادامه حیات داد. این کتابخانه اکنون نیز با عنوان کتابخانه ایران‌شناسی در مجموعه سازمان «کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی» فعالیت دارد و محل مراجعه پژوهشگران بسیاری است.

نام استاد عبدالحسین حائری با نسخه‌های خطی گره خورده و ایشان این میراث مکتوب را منابعی بسیار اصیل و مهم در تدوین تاریخ علوم بشری دانسته است. میان تمامی حوزه‌های علمی و پژوهشی مرتبط با نسخه‌های خطی، فهرست‌نویسی بیشترین بهره را از استاد برده که تحلیل تجربه‌ها و شیوه ایشان در معرفی کتاب‌های خطی، خود می‌تواند عنوان پژوهش‌های آتی باشد.

از مهم‌ترین دغدغه‌های استاد طی سال‌ها پژوهش، می‌توان نخست به شیوه‌های فهرست‌نگاری نسخ خطی و سپس به ضرورت بازنویسی تاریخ علم بر مبنای فهراس دقیق و درست اشاره داشت. ایشان معتقد بودند که نوشتن فهرست نسخه‌های خطی نیازمند داشتن شرایط و توانمندی‌های چندی است؛ از جمله: دانستن زبان نسخه‌ها، شناختن علوم مندرج در آنها، توان شناختن مؤلفان و یافتن زمان حیات ایشان، مهارت خواندن انواع خطوط، تشخیص نوع کاغذ و جلد و آرایه‌ها و اندازه‌های آن‌ها، دریافت آسیب نسخه‌ها، دقت در متن و حاشیه و علائم موجود در آنها که به اعتقاد ایشان فراهم نمودن و جمع شدن همه این موارد

در یک نفر، بسیار سخت و دیرپاب است.

استاد عبدالحسین حائری نسخه‌شناس، فهرست‌نویس، پژوهشگر و رئیس پیشین کتابخانه مجلس (۱۳۵۴ - ۱۳۷۴) بامداد یکشنبه، یکم شهریور یک‌هزار و سیصد و نود چهار خورشیدی، دارفانی را وداع گفت.

در ادامه این نوشتار، به معرفی آثار و تألیفات استاد و نیز تألیفات دیگر پژوهشگران در باب احوال علمی و پژوهشی ایشان، پرداخته شده است.

۲. آثار و تألیفات استاد عبدالحسین حائری

۲-۱. فهرست‌های نسخ خطی

مجلد سوم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی (چاپ دوم)، بازچاپ فهرست منتشر شده ابن یوسف شیرازی به سال ۱۳۲۱ خورشیدی مشتمل بر اصلاحات، تکمیل، استدراکات و تعلیقات، معرفی نسخه‌های شماره ۷۸۹ - ۱۲۵۰، مهر ۱۳۵۷.

مجلد چهارم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی، معرفی نسخه‌های شماره ۱۲۰۶ - ۱۳۳۵، ۱۶۱۴؛

بازنگری مجلد چهارم قدیم با همکاری سوسن اصیلی، معرفی نسخه‌های شماره ۱۲۰۶ - ۱۶۱۴، ۱۳۸۹.

مجلد پنجم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی، معرفی نسخه‌های شماره ۱۶۸۵ - ۲۰۰۰، خرداد ۱۳۴۵.

مجلد هفتم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی، معرفی نسخه‌های مجموعه امام جمعه خوئی (اهدائی جمال امامی) شامل ۲۶۱ نسخه خطی و ۳۳۹ کتاب چاپی، ۱۳۴۶.

مجلد نهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی / بخش اول، معرفی نسخه‌های شماره ۱۳۴۶، ۲۷۸۰ - ۲۷۰۱.

مجلد نهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی / بخش دوم، معرفی نسخه‌های شماره ۱۳۴۷، ۲۰۰۰ - ۱۸۲۵.

مجلد دهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی / بخش اول، معرفی نسخه‌های شماره ۱۳۴۷، ۳۰۵۹ - ۲۷۸۱.

مجلد دهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی / بخش دوم، معرفی نسخه‌های شماره ۱۳۴۷، ۳۳۲۲ - ۳۰۶۰ و ۳۰۳۹ - ۳۰۲۹.

مجلد دهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی / بخش سوم، معرفی نسخه‌های شماره ۱۳۷۸، ۳۷۰۵ - ۳۳۲۳.

مجلد دهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی / بخش چهارم، معرفی نسخه‌های شماره ۳۷۰۶ - ۴۰۰۰ (مجموعه مرحوم میرزا طاهر تنکابنی)، فروردین ۱۳۵۲.

- مجلد هفدهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی، معرفی نسخه‌های شماره ۵۵۴۱
— ۱۳۴۸، ۶۰۰۰.
- مجلد نوزدهم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی، معرفی نسخه‌های شماره ۶۰۰۱
— ۱۳۵۰، ۶۴۱۰.
- مجلد بیست و یکم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای ملی، معرفی ۳۶۸ نسخه خطی
مجموعه اهدائی مجید فیروز ناصرالدوله فرمانفرما (این مجموعه مشتمل بر ۶۰۰۰ مجلد کتاب که ۳۶۸
مجلد خطی، ۱۳۰۰ مجلد فارسی و عربی و بقیه کتاب‌های چاپی فرانسوی)، ۱۳۵۷.
- مجلد بیست و دوم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، معرفی ۱۴۵ مجموعه و
جُنگ شامل ۹۴۰ رساله از مجموعه اهدائی سید محمد صادق طباطبائی (این مجموعه اهدائی مشتمل بر
۱۴۳۸ جلد کتاب خطی و ۱۷۰۵ جلد کتاب چاپی می باشد)، ۱۳۷۴.
- مجلد بیست و سوم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی / بخش اول، معرفی ۱۱۰
مجموعه و جُنگ شامل ۷۲۵ رساله از مجموعه اهدائی سید محمد صادق طباطبائی (این مجموعه اهدائی
مشتمل بر ۱۴۳۸ جلد کتاب خطی و ۱۷۰۵ جلد کتاب چاپی است)، ۱۳۷۶.
- مجلد بیست و سوم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی / بخش دوم، معرفی ۶۳
مجموعه و جُنگ شامل ۷۱۵ رساله از مجموعه اهدائی سید محمد صادق طباطبائی (این مجموعه اهدائی
مشتمل بر ۱۴۳۸ مجلد کتاب خطی و ۱۷۰۵ مجلد کتاب چاپی می باشد)، ۱۳۷۸.
- مجلد بیست و پنجم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مرکز مطالعات و
تحقیقات اسلامی، تألیف علی صدرایی خوئی، زیر نظر عبدالحسین حائری، معرفی نسخه‌های شماره
۷۰۰۱ — ۷۵۰۰، ۱۳۷۶.
- مجلد بیست و پنجم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مرکز مطالعات و
تحقیقات اسلامی، تألیف علی صدرایی خوئی، زیر نظر عبدالحسین حائری، معرفی نسخه‌های شماره
۷۵۰۱ — ۸۰۰۰، ۱۳۷۶.
- مجلد سی و پنجم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات
اسلامی، تألیف علی صدرایی خوئی، زیر نظر عبدالحسین حائری، معرفی نسخه‌های شماره ۱۲۰۰۱ —
۱۲۵۰۰، ۱۳۷۶.
- مجلد سی و ششم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مرکز مطالعات و
تحقیقات اسلامی، تألیف علی صدرایی خوئی، زیر نظر عبدالحسین حائری، معرفی نسخه‌های شماره
۱۲۵۰۱ — ۱۳۵۰۰، ۱۳۷۷.
- مجلد سی و هفتم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات
اسلامی، تألیف علی صدرایی خوئی، زیر نظر عبدالحسین حائری، معرفی نسخه‌های شماره ۱۳۵۰۱ —
۱۴۰۰۰، ۱۳۷۷.

مجلد سی و هشتم فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه مجلس شورای اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی، تألیف علی صدراپی خوئی، زیر نظر عبدالحسین حائری، معرفی نسخه‌های شماره ۱۴۰۱ - ۱۴۵۰، ۱۳۷۷.

۲ - ۲. برخی از آثار قلمی استاد در مطاوی فهرست‌ها

عوامل العلوم و المعارف، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، عبدالحسین حائری، جلد ۱۰، بخش سوم، صص ۱۵۶۷ - ۱۵۷۱ و ج ۴، صص ۴۴ - ۴۶.

رد بر رساله حیل شرعی ربا (مجاباتیه)، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، عبدالحسین حائری، جلد ۹، بخش اول، صص ۳۱۸ - ۳۲۰.

شرح دعاء صباح، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، عبدالحسین حائری، جلد ۱۰، بخش دوم، صص ۵۵۸ - ۵۶۲.

اشجار و اثمار، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، عبدالحسین حائری، جلد ۱۹، صص ۵۳۶ - ۵۴۸. رساله اثبات لزوم وجود مجتهد در غیبت، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، عبدالحسین حائری، جلد ۱۰، بخش چهارم، صص ۱۸۲۸ - ۱۸۳۳.

شرح الاشارات، فهرست کتابخانه مجلس شورای اسلامی، عبدالحسین حائری، جلد ۲۲، صص ۲۰۵ - ۲۰۸.

تنویرالمطالع و تبصیرالمطالع، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، عبدالحسین حائری، جلد ۱۰، بخش چهارم، صص ۱۷۰۷ - ۱۷۱۰.

ترجمه و شرح اربعین حدیث خاتون آبادی، فهرست کتابخانه مجلس شورای ملی، عبدالحسین حائری، جلد ۱۰، بخش چهارم، صص ۱۷۸۳ - ۱۷۸۶.

۳ - ۲. مقالات، کتب و تعلیقات استاد عبدالحسین حائری

بخش نخست حرف «ز» از لغت نامه دهخدا، ۱۳۳۵ - ۱۳۴۰.

برهان قاطع، تألیف محمد حسین بن خلف تبریزی متخلص به برهان، به اهتمام دکتر محمد معین، کتابفروشی ابن سینا، چاپ دوم، فروردین ۱۳۴۲، جلد پنجم، تعلیقات، عبدالحسین حائری، صص ۲۷۸ - ۲۷۵. ترجمه تحصیل بهمنیار، عبدالحسین حائری، مجله وحید، سال دوم، آذر ۱۳۴۴، صص ۷۳ - ۷۴؛ همان، سال سوم، دی ۱۳۴۴، صص ۳۴ - ۳۷.

نسخ خطی شرقی و فهرست کتب خطی در شوروی، عبدالحسین حائری، مجله وحید، سال دوم، اردیبهشت ۱۳۴۴، بخش نسخ خطی، صص ۶۹ - ۷۲؛ همان، تیر ۱۳۴۴، صص ۶ - ۹؛ همان، مهر ۱۳۴۴، صص ۱۵ - ۱۶ و ۶۶ - ۶۷؛ همان، آبان ۱۳۴۴، صص ۱۳ - ۱۵؛ همان، سال سوم، بهمن ۱۳۴۴، صص ۱۲۹ - ۱۳۲.

- فهرست نسخ عربی تألیف کارلو لادبرگ، عبدالحسین حائری، مجله وحید، سال سوم، خرداد ۱۳۴۵، صص ۵۱۶ - ۵۱۹.
- من لایحضره الفقیه ابن بابویه، عبدالحسین حائری، معارف اسلامی، نشریه سازمان اوقاف؛ فروردین ۱۳۴۷، صص ۶۹ - ۷۴.
- میرزا محمد علی حسینی اصفهانی و ریاضی‌دانان همزمان او در قرن ۱۳ هجری، عبدالحسین حائری، مجله وحید، سال هشتم، بهمن ۱۳۴۹، صص ۱۵۴ - ۱۶۰؛ همان، اسفند ۱۳۴۹، صص ۳۰۶ - ۳۱۴ و نیز صص ۴۳۱ - ۴۳۳؛ همان، دوره نهم، اردیبهشت ۱۳۵۰، صص ۳۱۰ - ۳۱۴؛ همان، خرداد ۱۳۵۰، صص ۴۶۰ - ۴۷۰؛ همان، تیر ۱۳۵۰، صص ۶۱۱ - ۶۱۶؛ همان، شهریور ۱۳۵۰، صص ۸۶۱ - ۸۶۵؛ همان، مهر ۱۳۵۰، صص ۱۰۱۱ - ۱۰۱۴؛ همان، آبان ۱۳۵۰، صص ۱۱۶۲ - ۱۱۶۴.
- اهمیت نگارش تاریخ علم بر اساس کتابشناسی نسخ خطی، برگرفته از «مقدمه استاد عبدالحسین حائری» بر جلد دوم فهرست کتب خطی کتابخانه شماره ۲ مجلس شورای اسلامی (سنای سابق)، تألیف محمد تقی دانش پژوه، بهاء‌الدین علمی انواری، انتشارات کتابخانه مجلس شورای اسلامی، تهران، تابستان ۱۳۵۹، صص ۱ - ۲.
- مفاتیح الأسرار و مصابیح الأبرار شهرستانی، تصنیف تاج‌الدین محمد بن عبدالکریم شهرستانی، مقدمه: عبدالحسین حائری، بنیاد دایره المعارف اسلامی؛ مرکز انتشارات نسخ خطی، تهران، ۱۳۶۸، مقدمه، صص ۲۷ - ۹.
- اسناد روحانیت و مجلس، عبدالحسین حائری، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، جلد اول، ۱۳۷۴.
- «سفینه تبریز» کتابخانه‌ای بین‌الدفتین، عبدالحسین حائری، نامه بهارستان، شماره ۴، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، صص ۴۱ - ۶۴.
- تکمله سفینه تبریز، عبدالحسین حائری، حدیث عشق؛ نکته‌ها، گفتگوها و مقالات استاد عبدالحسین حائری؛ به کوشش سهل علی مددی، تهران: کتابخانه مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰، صص ۳۲۵ - ۳۲۹.
- یادداشت‌های تاریخی افضل‌الملک زندی شیرازی، عبدالحسین حائری، خودآگاهی و تاریخ پژوهی، یادنامه استاد عبدالهادی حائری، تهران: دانشگاه تهران با همکاری مؤسسه توسعه دانش و پژوهش ایران، ۱۳۸۰، صص ۲۳ - ۲۶.
- «سفینه تبریز» کتابخانه‌ای بین‌الدفتین، عبدالحسین حائری، چاپ مجدد با اضافات در مقدمه سفینه تبریز، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۸۱، صص پنج - بیست و دو.
- نسخه‌ای کهن در هیئت و گاه‌شماری از نیمه نخست سده ششم هجری (منتهی الإدراک فی تقاسیم الأفلاک)، عبدالحسین حائری، نامه بهارستان، شماره ۶، پاییز و زمستان ۱۳۸۱، صص ۴۳۷ - ۴۴۶.
- متن سخنرانی استاد عبدالحسین حائری در مراسم تودیع حجت‌الاسلام ابهری و معارفه آقای دکتر جلالی، پیام بهارستان، شماره ۷۲، خرداد ۱۳۸۶، ص ۱۸.

آشنایی با چند نسخه از شرح‌های مثنوی، عبدالحسین حائری، پیام بهارستان، آبان ۱۳۸۶، شماره ۷۷، صص ۷-۹.

۴-۲. مقالات نوشته شده درباره استاد

فهرست‌نگاری از دیدگاه استاد عبدالحسین حائری، سید محمد طباطبایی بهبهانی، پیام بهارستان آبان شماره ۷، ۱۳۸۰، صص ۱۶-۱۸.

معرفی مهمترین کتاب‌های مرجع در کتاب‌شناسی از دیدگاه استاد عبدالحسین حائری، ساعده عتیق، پیام بهارستان، شماره ۷، آبان ۱۳۸۰، صص ۱۹-۲۱.

سخنرانی آقایان دکتر فرانسیس ریشار و دکتر حسن حبیبی، در مراسم تجلیل و گرامیداشت استاد عبدالحسین حائری، نامه بهارستان، شماره ۴، پاییز و زمستان ۱۳۸۰، صص ۲۳۳-۲۳۹.

نقش پایگاه جامع اطلاعاتی نسخ خطی در تدوین تاریخ علم ایران و اسلام با تأکید بر دیدگاه‌های استاد عبدالحسین حائری، احسان الله شکراللهی طالقانی، کتاب ماه کلیات، شماره ۸۱ و ۸۲، شهریور و مهر ۱۳۸۳، (صص ۲۰-۲۵).

کمال فهرست‌نگاری در گفت‌وگو با استاد عبدالحسین حائری، احسان‌الله شکراللهی، کتاب ماه کلیات، شماره ۱۵۶، آذر ۱۳۸۹.

مقدمه نامه حائری: جشن نامه استاد عبدالحسین حائری، عبدالحسین طالعی، نامه حائری: جشن نامه استاد عبدالحسین حائری، ۱۳۹۲.

سی سال در مکتب استاد: کمالات اخلاقی، علمی و انسانی استاد حائری از زبان استاد مستوفی، علی صادق زاده وایقان، نامه حائری: جشن نامه استاد عبدالحسین حائری، به کوشش عبدالحسین طالعی، با همکاری مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۲.

ما را هم از این نمذ کلاهی دادند، سید عبدالله ناصری، نامه حائری: جشن نامه استاد عبدالحسین حائری، به کوشش عبدالحسین طالعی، با همکاری مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۲.

۵-۲. استاد عبدالحسین حائری به روایت کتاب‌ها و ویژه‌نامه‌ها

- ویژه‌نامه مجله پیام بهارستان (ویژه نخستین آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی)، شماره ۷، آبان ۱۳۸۰.

- حدیث عشق ۱: نکته‌ها، گفتگوها و مقالات استاد عبدالحسین حائری، گردآورنده سهل‌علی مددی، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰.

- ویژه‌نامه کتاب ماه کلیات به مناسبت آیین بزرگداشت حامیان نسخ خطی، دی ۱۳۸۰ - شماره ۴۹.

- یادمان سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی (گزیده سخنرانی‌ها و گفتگوها)، به کوشش احسان‌الله

- شکراللهی طالقانی، تهران، کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۱.
- ارجمانه استاد عبدالحسین حائری نسخه شناس برجسته؛ زندگی، زمانه، اندیشه و آثار، به کوشش مالک شجاعی جوشقانی، تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۱. (۲۴۴ ص. مصور، عکس).
- نامه حائری: جشن نامه استاد عبدالحسین حائری، به کوشش عبدالحسین طالعی، با همکاری مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۲.
- حائری نامه: چهل و پنج مقاله در تراجم، کتاب شناسی، نسخه شناسی، فهرست نگاری و تاریخ معاصر، استاد عبدالحسین حائری، به کوشش علی‌اکبر صفری، قم: موسسه کتابشناسی شیعه (مؤسسه تراث الشیعه)، بهار ۱۳۹۴.
- عبدالحسین حائری (مجموعه: مشاهیر کتابشناسی معاصر ایران)، احسان‌الله شکراللهی طالقانی، تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۴.
- حائری نامه: ویژه چهلمین روز درگذشت استاد عبدالحسین حائری، روزنامه اطلاعات، ۷ مهر ۱۳۹۴، ۸ صفحه.

۶-۲. گفتگوها و مصاحبه‌ها

- چهره‌ها و اندیشه‌ها؛ مصاحبه‌های احمد مهدوی با عبدالحسین حائری، محمد قاضی، پرویز شهبازی، احسان نراقی، تهران: عطایی، ۱۳۵۷.
- سیر علم در ایران («غزالی» از علل عقب ماندگی ایران)؛ گفتگوی احمد مهدوی با عبدالحسین حائری، چهره‌ها و اندیشه‌ها، تهران: موسسه مطبوعاتی عطایی، ۱۳۵۷، صص ۳۵ - ۵۶.
- کتابشناس پژوهنده (مصاحبه با استادان عبدالحسین حائری و احمد منزوی) کیهان فرهنگی، سال چهارم، شماره دوم، اردیبهشت ۱۳۶۶، شماره ۳۸، صص ۳-۹.
- گفتگو با استاد عبدالحسین حائری، آینه پژوهش، (ویژه اطلاع‌رسانی تحقیقات اسلامی)، شماره ۲، مرداد- شهریور ۱۳۶۹، صص ۱۸۰-۱۶۹.
- کتابهای خطی، هر برگ یک سند، نشریه صنعت چاپ، شماره مسلسل ۱۱۴، سال ۱۳۷۱، صص ۲۳ - ۲۹.
- نگاهی به آثار خطی در کتابخانه مجلس: برگ برگ تاریخ، در میان نسخه‌های خطی، حائری، عبدالحسین، نشریه مجلس و راهبرد، شماره ۲، خرداد و تیر ۱۳۷۲، صص ۲۱۵ - ۲۲۵.
- نسخه شناسی؛ در جستجوی حلقه‌های مفقود فرهنگ و تمدن، روزنامه همشهری، ۱۷ خرداد ۱۳۷۳.
- پیشینه کتابخانه در فرهنگ اسلامی ایرانی، روزنامه ایران، ۱۲، ۱۳ و ۱۴ شهریور ۱۳۷۵.
- کتابهای خطی و راهی به سوی فردا، کتاب هفته، شماره ۲۷۳، اسفند ۱۳۷۷، ص ۱۲.
- فهرست‌نگاری نسخه‌های خطی به روایت استاد عبدالحسین حائری (متن سخنرانی استاد حائری در سمینار مقدماتی نسخه‌های خطی)، پیام بهارستان، شماره ۱، بهمن ۱۳۷۹، صص ۶ - ۸.

- محفل انس ۱ (معرفی مدیران کتابخانه مجلس): استاد عبدالحسین حائری، نوشته منصوره تدین‌پور، پیام بهارستان، سال اول، شماره ۷، آبان ۱۳۸۰، صص ۳ - ۱۱.
- منظر ربّانی (برخی دیدگاه‌های استاد عبدالحسین حائری در مسایل اخلاقی و تربیتی)، احسان‌الله شکراللهی، پیام بهارستان، سال اول، شماره ۷، آبان ۱۳۸۰، صص ۱۲ - ۱۵.
- تجلیل از حامیان نسخ خطی کار ارزشمندی است، کتاب ماه کلیات، دیماه ۱۳۸۰، ص ۲۷.
- فهرست‌نویسی بدون تجربه حاصل نمی‌شود، گفتگوی علی اوجبی و احسان‌الله شکراللهی با استاد عبدالحسین حائری، کتاب ماه کلیات، دی ۱۳۸۰ - شماره ۴۹، صص ۶ - ۱۹.
- زمینی شدن انسان، شرط رسیدن او به کمال الهی بود (مصاحبه محسن هاشمی با استاد عبدالحسین حائری)، گلستان قرآن، بهمن ۱۳۸۰، شماره ۱۰۹، صص ۱۷ - ۱۸.
- گفتگو با استاد عبدالحسین حائری بزرگ فهرست‌نگار معاصر درباره کتابخانه شماره ۲ مجلس (سنای سابق) مصاحبه‌کننده: احسان‌الله شکراللهی طالقانی، پیام بهارستان، شماره ۱۹ و ۲۰، دی و بهمن ۱۳۸۱، صص ۲۲ - ۲۳.
- مصاحبه با وب سایت مؤسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان به مناسبت مراسم چهره‌های ماندگار، دی‌ماه ۱۳۸۲.
- ریشه‌یابی موانع رشد فرهنگی، روزنامه ابرار، ۶ اردیبهشت ۱۳۸۲.
- حرمت موسیقی، ماهیت موسیقی: گفتگو با استاد عبدالحسین حائری، ماهنامه مقام موسیقایی، شماره ۱۴، مرداد و شهریور ۱۳۸۳.
- آرزویم برآورده نشد، ضمیمه خردنامه همشهری، ششم مهر ۱۳۸۴، شماره ۶۸ صص ۸ - ۹.
- غبار فراموشی بر برگ‌های کهن، کتاب هفته، شماره ۷۵۷، آبان ۱۳۸۶، ص ۱۲.
- دنیای نسخه‌شناسی، دنیای عجیبی است، روزنامه راه مردم، ۲۴ بهمن ۱۳۸۶.

منابع:

- مجموعه فهرست‌های کتابخانه مجلس شورای اسلامی از ابتدا تاکنون.
- حدیث عشق ۱: نکته‌ها، گفتگوها و مقالات استاد عبدالحسین حائری، گردآورنده سهل‌علی مددی، تهران: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۸۰.
- ارجنامه استاد عبدالحسین حائری نسخه‌شناس برجسته؛ زندگی، زمانه، اندیشه و آثار، به کوشش مالک شجاعی جوشقانی، تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۱.
- نامه حائری: جشن‌نامه استاد عبدالحسین حائری، به کوشش عبدالحسین طالعی، با همکاری مرکز پژوهش کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۲.
- حائری‌نامه: چهل و پنج مقاله در تراجم، کتاب‌شناسی، نسخه‌شناسی، فهرست‌نگاری و تاریخ معاصر، استاد عبدالحسین حائری، به کوشش علی‌اکبر صفری، قم: مؤسسه کتاب‌شناسی شیعه (مؤسسه تراث الشیعه)،

بهار ۱۳۹۴.

عبدالحسین حائری (مجموعه: مشاهیر کتابشناسی معاصر ایران)، احسان‌الله شکراللهی طالقانی، تهران: خانه کتاب، ۱۳۹۴.

حائری نامه: ویژه چهلمین روز درگذشت استاد عبدالحسین حائری، روزنامه اطلاعات، ۷ مهر ۱۳۹۴، ۸ صفحه.

وبسایت مؤسسه فرهنگی و اطلاع‌رسانی تبیان.
ویکی‌پدیا و سایر وبسایت‌های مرتبط.